

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część XVI. — Wydana i rozesłana dnia 13 maja 1874.

50.

Ustawa z dnia 7 maja 1874,

mocą której wydają się przepisy o urządzeniu zewnętrznych stosunków prawnych kościoła katolickiego.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

Artykuł I.

Patent z dnia 5 listopada 1855 (Dz. u. p. Nr. 195) znosi się w zupełności.

Artykuł II.

Zewnętrzne stosunki prawne kościoła katolickiego będą urządzone podług przepisów poniżej zamieszczonych.

Artykuł III.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą od dnia ogłoszenia.

Artykuł IV.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi wyznań i oświecenia jakoteż ministrom spraw wewnętrznych i sprawiedliwości.

Budapeszt, dnia 7 maja 1874.

Franciszek Józef r. w.

Auersperg r. w. Lasser r. w. Stremayr r. w. Glaser r. w.

Przepisy

o urządzeniu zewnętrznych stosunków prawnych kościoła katolickiego.

I. Pod względem urzędów i beneficj kościelnych.

§. 1.

Uzdolnienie do uzyskania urzędów i beneficj kościelnych oceniać należy podług ustaw państwa i przepisów kościelnych, w obrębie tychże moc mających, jakoteż, w szczególnych przypadkach, podług dokumentów fundacyjnych.

§. 2.

Warunki, których państwo wymaga od ubiegających się o urzędy lub beneficja kościelne, są:

obywatelstwo austriackie,
nienaganne zachowanie się pod względem moralnym i obywatelskim,
przepisane ustawami państwa uzdolnienie specjalne, do pewnych urzędów i beneficj kościelnych.

Tych samych warunków wymaga się od duchownych, powołanych na zastępców, administratorów tymczasowych albo na pomocników w urzędach powyżej wymienionych.

§. 3.

Arceybiskupstwa i biskupstwa, jakoteż kanonikaty we wszystkich kapitułach będą obsadzane w sposób dotychczasowy i tak samo jak dotąd będą także mianowani generalni wikaryusze biskupi.

W przypadku, gdyby obsadzenie następowało nie w skutek mianowania przez monarchę, lub nie w skutek wyboru kanonicznego, przez monarchę zatwierdzonego, zawiadomić należy zarząd wyznaniowy rządowy, kto ma otrzymać jeden z rzeczonych urzędów kościelnych.

Jeżeli tenże zarząd sprzeciwi się (§. 2), obsadzenie lub mianowanie nastąpić nie może.

§. 4.

Co się tyczy urzędów i beneficj kościelnych, rozdawanych przez biskupów dyccezyj, prawo z szczególnych tytułów władzy państwa lub komu innemu służące pod względem przedstawienia osoby, której urząd kościelny lub beneficjum kościelne ma być nadane, pozostawia się nienaruszone.

Wszystkie tego rodzaju urzędy i beneficja kościelne, od patronatu prywatnego niezawisłe, a które całkiem lub po większej części są uposażone ze skarbu państwa, z funduszu religijnego lub z innych funduszy publicznych, mogą być nadane tylko temu, którego władza państwa przedstawi.

Kto ma wykonywać takie prawo przedstawiania w każdym z osobna przypadku, postanowi się sposobem rozporządzenia.

§. 5.

Gdy zachodzi potrzeba obsadzenia opróżnionych kanonikatów i beneficj pasterzy świeckich rozpisać należy konkurs.

Szczegółowe w tej mierze przepisy wydane będą sposobem rozporządzenia po zniesieniu się z biskupami.

§. 6.

Jeżeli urząd może być nadany niezawisłe, lub jeżeli prawo przedstawienia nie służy ani cesarzowi ani władzom rządowym, jakoteż, jeżeli się rozchodzi o ustanowienie rządu parafialnego dla wcielonego beneficyum, biskup powinien uwiadomić władzę krajową kogo ku temu przeznacza.

Tej ostatniej służy prawo przesłania biskupowi zarzutów z podaniem powodów (§. 2).

Jeżeli w ciągu dni 30 od zawiadomienia władza krajowa nie uczyni żadnego zarzutu, wówczas nie zachodzi żadna przeszkoda do wprowadzenia w urząd księdza lub do obsadzenia wcielonego beneficyum.

Przeciwno zarzutom, władzy krajowej, można odwołać się do ministra wyznań.

Jeżeli odwołanie się nie odniesie skutku, wprowadzenie w urząd lub obsadzenie takowego nastąpić nie może.

§. 7.

Prawo wprowadzenia księży, zamianowanych do urzędów lub beneficyj kościelnych, w wykonywanie upoważnień duchownych, z temi urządami i beneficyami połączonych, służy właściwej zwierzchności kościelnej.

W używanie dochodów, z temi urządami i beneficyami połączonych, wprowadza zarząd wyznaniowy rządowy z spółdziałaniem biskupów i gmin parafią składających, jakoteż z spółdziałaniem patronów, o ile urzędy te i beneficya są zawisłemi od patronatu prywatnego.

Sposób tego spółdziałania będzie określony osobnem rozporządzeniem po zniesieniu się z biskupami.

§. 8.

Jeżeli posiadacz urzędu kościelnego lub beneficyum kościelnego utraci obywatelstwo austriackie, albo jeżeli zostanie uznany za winnego czynów zbrodniczych lub takich czynów karygodnych, które pochodzą z chciwości, uwłaczają moralności, lub dają publiczne zgorszenie, wówczas zarząd wyznaniowy rządowy ma domagać się, aby go usunięto od urzędu lub beneficyum.

Jeżeli pasterz duchowny stał się winnym takiego postępowania, że gdyby nadal pozostał na urzędzie kościelnym, zagrażałoby to porządkowi publicznemu, wówczas zarząd wyznaniowy rządowy może domagać się, aby go usunięto od sprawowania urzędu kościelnego.

Przepisy powyższe odnoszą się także do duchownych, powołanych na zastępców w tychże urządach, na tymczasowych administratorów, lub na pomocników.

Jeżeli władze kościelne w stosownym przeciągu czasu nie uczynią zadosyć domaganiu się Rządu, natenczas urząd ów lub beneficyum uważa się za opróżnione w zakresie państwa i Rząd powinien postarać się aby czynności, na mocy ustaw państwa zwyczajnemu pasterzowi duchownemu poruczone, sprawowała inna, od Rządu ustanowiona osoba, dopóty, dopóki ów urząd kościelny nie będzie obsadzony na nowo w sposób z ustawami państwa zgodny.

W podobny sposób można postąpić, gdy zwyczajny pasterz duchowny nie sprawuje rzeczonych wyżej czynności z jakiegokolwiek innej przyczyny.

§. 9.

W przypadku, gdyby samodzielny pasterz duchowny świecki stał się niezdatnym do służby, właściwe władze rządowe i kościelne, porozumiawszy się ze sobą, orzekną, czy należy ustanowić zastępcę (administratora) lub pomocnika, czyli też przenieść niezdatnego do służby dusz pasterza, po zrzeczeniu się beneficyum, na etat emerytalny.

§. 10.

Jeżeli urzędnik kościelny nie może sprawować urzędu dla przyczyn, do których nie odnosi się §. 9, właściwy przełożony kościelny poczynić ma w porę stosowne kroki zaradcze.

Jeżeli zaś wydane w tej mierze zarządzenie, wymaga zasiłku z funduszu, przez Władzę publiczną administrowanego, lub, jeżeli chodzi o trwałe obciążenie beneficyum, wówczas zarządzenie należy przedstawić Rządowi do zatwierdzenia.

Do zastępców (administratorów) urzędu kościelnego (komendy duchownej itp.) zamianowanych stale, stosują się przepisy §§. 6 i 8.

§. 11.

Gdy urząd kościelny lub beneficyum kościelne zostanie opróżnione, zawiadomić należy niezwłocznie Władzę krajową.

§. 12.

Opróżnione urzędy i beneficya kościelne należy obsadzić zwyczajnie w przeciągu roku od chwili opróżnienia.

W przypadkach wyjątkowych, Władza krajowa może pozwolić na przedłużenie tego terminu.

§. 13.

Umowy prywatne o następstwo w urzędzie kościelnym lub beneficyum kościelnem są nieważne.

II. Pod względem sprawowania władzy urzędowej kościelnej i pieczy dusz.

§. 14.

Wewnętrznymi sprawami kościelnymi diecezylj zawiadują arcybiskupi, biskupi i wikaryusze biskupi podług przepisów kościelnych, o ile te nie sprzeciwiają się ustawom państwa.

§. 15.

Nie naruszając prawa biskupów do udzielania święceń, fundusz religijny przyznaje tytuł duchowny tylko tym klerykom, którzy mają prawo do uzyskania urzędów kościelnych (§. 2).

§. 16.

Biskupi są obowiązani podawać do wiadomości władzy administracyjnej krajowej swoje rozporządzenia (polecenia, instrukcje, listy pasterskie itp.) równocześnie z ich ogłoszeniem.

§. 17.

Jeżeli Rząd uzna, że względy publiczne sprzeciwiają się rozporządzeniu kościelnemu, odnoszącemu się do publicznej służby bożej, powinien takie rozporządzenie zakazać.

§. 18.

Tylko przeciw członkom kościoła wolno robić użytek z władzy urzędowej kościelnej a nigdy w celu przeszkodzenia, aby ustawy i rozporządzenia władz lub prawa obywatelskie nie były swobodnie wykonywane.

§. 19.

Sprawując władzę urzędową kościelną, nie wolno wywierać przymusu z zewnątrz.

§. 20.

Do zakładania nowych, jakoteż do zmiany granicy istniejących dyecezyj i parafij, tudzież do zakładania, podziału lub złączenia beneficyj, potrzeba zezwolenia rządowego.

§. 21.

W razie zmiany stosunków parafii proboszcz dotychczasowy traci wszelkie prawa do świadczeń, do których parafianie byli jako tacy, obowiązani, o ile temu nie sprzeciwiają się tytuły z prawa prywatnego i o ile ze zmianą stosunków parafii nie umówiono co innego.

Z temi samemi ograniczeniami, wszędzie, gdzie pomimo zmiany stosunków parafii, prawo do takich świadczeń zostawiono dawnemu proboszczowi, przelać należy to prawo, nie naruszając osobistego prawa teraźniejszego proboszcza do pobierania płacy.

§. 22.

Zarząd wyznaniowy rządowy, po wysłuchaniu właściwego ordynaryatu, może zarządzić w uposażeniu istniejących urzędów pasterskich zmiany ku uwolnieniu funduszu publicznego od ciężaru, nie naruszając atoli ustawowych kongruj i nie zmieniając rozporządzenia fundacyjnego. Lecz środki tego rodzaju przeprowadzać należy zwyczajnie tylko wtedy, gdy następuje zmiana osoby beneficjum posiadającej.

§. 23.

Do ściągania podatków lub innych danin na potrzeby kościelne, nałożonych na parafian za zezwoleniem Rządu, władza administracyjna udzieli egzekucyi.

Odnosi się to także do opłat stałych od zapowiedzi kościelnych, ślubów i pogrzebów (opłaty kościelne), jak również od aktów z urzędu parafialnego wydanych.

Osoby, mogące korzystać z prawa ubogich, są uwolnione od opłat powyższych.

§. 24.

Rządowi służy prawo zmienienia rozporządzeń o opłatach kościelnych po zniesieniu się z biskupami.

§. 25.

Zwyczajnie żadna czynność urzędu parafialnego nie może być zawisłą od złożenia opłaty z góry.

Tylko wtedy, jeżeli kto żąda zastosowania formy podlegającej wyższej opłacie niż najniższa wynosi (np. asystencyi większej ilości księży do pogrzebu), przypadająca za to opłatę złożyć winien na żądanie, z góry.

Jeżeli urząd parafialny ma wydać akt stęplowany, można żądać, aby opłatę stęplową złożono z góry.

§. 26.

Przestąpienie przepisów o taksach kościelnych, o ile przypadek nie ulega postępowaniu karnemu, karać będą władze administracyjne po wysłuchaniu ordynaryatu grzywnami aż do sumy 100 złotych.

Równocześnie z wymierzeniem kary skazać należy winnego na wynagrodzenie szkody. Zawyrokwane wynagrodzenie szkód może być egzekwowane.

Jeżeli duchowny ponownie popełnia przestępstwo, zarząd wyznaniowy rządowy może żądać, aby go usunięto od sprawowania urzędu kościelnego (§. 8).

§. 27.

Do wykonania rozporządzeń i orzeczeń kościelnych dawaną będzie pomoc rządowa, prócz przypadku w §. 23 przytoczonego, także w następujących i tylko w następujący sposób:

- a) Jeżeli przełożony kościelny zarządzi w swoim zakresie złożenie z urzędu lub usunięcie pewnych osób od urzędów i beneficj kościelnych a do wykonania tego zarządzenia będą potrzebne środki z zewnątrz, środki te, o ile okażą się potrzebnymi, może zarządzić Władza krajowa na żądanie przełożonego kościelnego pod warunkiem, że przed wydaniem orzeczenia odbyło się zwyczajne postępowanie i że samo orzeczenie nie sprzeciwia się ani ustawom państwa, ani też przepisom kościelnym, w państwie obowiązującym;
- b) podobnież, jeżeli przełożeni kościelni zamierzają przewieść śledztwo urzędowe kościelne przeciwko duchownym a potrzebują do tego pomocy rządowej, takowej można im udzielić, jeżeli z podaniem prośby o pomoc będzie udowodnionem, że postępowanie to jest prawowitem i uzasadnionem.

Osoby nie należące do duchowieństwa katolickiego przesłuchiwać może tylko władza rządowa.

§. 28.

Jeżeli przełożony kościelny wyda zarządzenie naruszające ustawę państwa, natenczas pokrzywdzony swoim prawie, udać się może do władzy administracyjnej, a ta zarządzić powinna, jeżeli sprawa nie ma być odesłana na drogę cywilną lub karną; w tym ostatnim przypadku władza administracyjna zarządzić może środki tymczasowe.

§. 29.

Jeżeli sąd pociąga duchownego katolickiego do śledztwa o zbrodnią, występki lub przekroczenie, sąd ten obowiązany jest uwiadomić o tem przełożonego kościelnego, wykonywającego władzę porządkową kościelną nad duchownym.

Temuż przesłać należy także wydany wyrok i jego motywa.

W chwili ujęcia i przez czas uwięzienia duchownych katolickich, zachowywać się ma względy, jakich wymaga uszanowanie należące się ich stanowi.

III. Pod względem wydziałów teologicznych katolickich i kształcenia kandydatów stanu duchownego.

§. 30.

Wydziały teologiczne katolickie będą urządzone na podstawie osobnej ustawy.

W podobny sposób postanowi się o ile państwo przepisuje kandydatom stanu duchownego szczególny rodzaj wykształcenia.

IV. Pod względem stowarzyszeń klasztornych.

§. 31.

Stowarzyszenia klasztorne, w kościele katolickim, istniejące, stosują się pod względem zewnętrznych stosunków prawnych, do osobnych przepisów, dla stowarzyszeń takich w ogólności obowiązujących.

V. Pod względem patronatu kościelnego.

§. 32.

Zastrzega się uregulowanie stosunków patronatu na podstawie osobnych przepisów. Aż do tego czasu obowiązywać będą pod względem tych stosunków dotychczasowe przepisy.

W ocenieniu jednak pojedynczych przypadków trzymać się należy zawsze tej zasady, że ciężary patronatu tyczą się tylko kościoła lub beneficyum, pod patronatem zostającego, i że nie mogą być zwiększane, jeżeli się zwiększą potrzeby religijne gminy, do kościoła lub beneficyum należącej.

§. 33.

Spory co do pytania, czy kościół czy beneficyum podlega patronatowi, jakoteż czy względem tego ostatniego służy biskupowi prawo niezawisłego obsadzenia, rozstrzygnie po zniesieniu się z władzami kościelnymi zarząd wyznaniowy rządowy w zwyczajnym toku instancyi.

Jeżeli zaś chodzi tylko o to, komu służy prawo patronatu nad kościołem lub beneficyum, wówczas rozstrzyga sąd.

§. 34.

Spory o świadczenia, wymagane na podstawie istniejącego patronatu, rozstrzygają w toku instancyi władze administracyjne wyznaniowe.

Tylko w przypadku, gdyby patron utrzymywał, że jest całkiem lub częściowo uwolniony od obowiązku świadczenia, i wywodził to uwolnienie z szczególnych tytułów, na prawie prywatnem opartych, wniwdzie sprawa na drogę prawa a do władz administracyjnych należy tylko zarządzenie prowizoryum (§. 56) gdyby było potrzebne.

VI. Pod względem gmin parafialnych.

§. 35.

Ogół katolików tego samego obrządku, w obrębie parafii mieszkających, stanowi gminę parafialną.

Wszystkie prawa i zobowiązania, odnoszące się do przedmiotu kościelnego, a które ustawy gminom przyznają lub na nie nakładają, służą gminom parafialnym lub na tychże ciężą. Tylko prawa patronatu mogą służyć także gminie miejscowej jako takiej.

§. 36.

Jeżeli potrzeb gminy parafialnej nie można zaspokoić ani z własnego onejże majątku ani z innych funduszków kościelnych, do rozporządzenia będących, nałożyć należy podatek na członków gminy parafialnej.

§. 37.

Przepisy szczegółowe o urządzeniu i reprezentacyi gmin parafialnych, tudzież o załatwianiu ich spraw, będą określone osobną ustawą.

VII. Pod względem praw majątku kościelnego.

§. 38.

Pod względem zawiadywania majątkiem kościelnym przyjmuje się za prawidło, że takowy doznaje od władzy państwa takiej samej opieki jak fundacye dobroczynne. W szczególności zarząd wyznaniowy rządowy ma prawo czuwania nad utrzymaniem pierwotnego majątku kościołów i instytucji kościelnych, przekonywania się w każdym czasie o istnieniu tegoż i zarządzania co potrzeba, aby dostrzeżone ubytki uzupełniono.

Pod względem własności i innych stosunków, dotyczących się majątku kościołów i beneficyj a z prawa prywatnego wypływających, obowiązują przepisy powszechnego prawa cywilnego; w razie sporu rozstrzygać mają sądy.

§. 39.

We wszystkich kościołach i zakładach kościelnych oddzielić należy własny majątek tychże, od majątku beneficjum, każdym osobno zarządzać i rachunki każdego osobno utrzymywać.

§. 40.

Na pokrycie zobowiązań prawnych, na majątku kościoła lub beneficjum ciężących, użyć należy najprzód dochodu a dopiero gdy ten nie wystarczy, iścizny majątku.

Jeżeli atoli, oprócz majątku kościoła lub beneficjum, są osoby obowiązane; wówczas na rzeczone pokrycia użyć należy takiej części iścizny majątku, z której dochód nie jest koniecznym na bieżące potrzeby kościoła lub beneficjum; resztę zaś dostarczyć winny osoby obowiązane, w stosunku do swoich powinności.

§. 41.

Zarząd majątku kościołów i zakładów kościelnych, obok tychże, istniejących (fundacyi itp.), urządzić należy w ogóle podług tej zasady, że prócz przełożonego kościoła powinna w nim uczestniczyć reprezentacya tych, którzy, jeżeli ów majątek jest niedostateczny, są obowiązani pokrywać wydatki na potrzeby kościelne i na których cięży pomocnicza odpowiedzialność za zobowiązania się kościoła lub zakładu kościelnego.

§. 42.

Stósownie do zasady w §. 41 ustanowionej, majątkiem kościołów parafialnych zarządzać mają wspólnie: przełożony parafii, gmina parafialna i patron kościoła.

§. 43.

Zasady, w §§. 41 i 42 ustanowione, będą osobną ustawą szczegółowo określone.

§. 44.

Majątkiem biskupstw, kapituł i klasztorów zarządzać należy podług rozporządzeń statutowych, atoli bez nadwężenia prawa nadzoru (§. 38), służącego władzy państwa.

§. 45.

W zakresie powyższych przepisów pozostawia się biskupom i ich zastępcom służący im na mocy ustaw kościelnych wpływ na zarząd majątku kościelnego, znajdującego się w ich obrębach, o ile przepisy kościelne nie sprzeciwiają się ustawom państwa.

§. 46.

Majątkiem beneficyj zarządzają duchowni, mający prawo użytkowania beneficyj, pod dozorem patronów i pod nadzorem zwierzchniczym biskupów i państwa (§. 38).

Przepisy ustaw istniejących o pieczy gmin parafialnych nad budynkami beneficjum kościelnego, pozostają w mocy obowiązującej.

§. 47.

Fundacye wyłącznie kościelne pozostają nadal pod zarządem władz kościelnych.

Wątpliwość, czy fundacya jest wyłącznie kościelną, rozstrzyga w ostatniej instancyi minister wyznań.

§. 48.

Do nadania ważności czynnościom prawnym w imieniu kościoła lub zakładu kościelnego dokonany, potrzebny jest podpis przełożonego kościoła i najmniej dwóch członków reprezentacyi w §. 41 wzmiankowanej.

§. 49.

O znacznych zmianach w iściźnie majątku kościołów, jakoteż beneficyj i fundacyj zawiadomić należy bezzwłocznie zarząd wyznaniowy rządowy.

§. 50.

Lokując korzystnie majątek kościołów i beneficyj, jakoteż majątek zakładów kościelnych (fundacyj itp.), trzymać się należy pod względem sposobu umieszczenia i warunków zabezpieczenia, tych samych przepisów, które odnoszą się do majątku osób, pod szczególną opieką ustaw, zostających.

Jeżeli kościoły tej samej dycecezyi wzajemnie się wspierają, wówczas w przypadkach, na szczególne uwzględnienie zasługujących, mogą być dozwolone zboczenia od powyższego pravidła, za porozumieniem się zarządu wyznaniowego rządowego i ordynaryatów.

§. 51.

Przepisy rozporządzenia ministerjalnego z dnia 20 czerwca 1860 (Dz. u. p. Nr. 162) i z dnia 13 lipca 1860 (Dz. u. p. Nr. 175), o sprzedaży i obciążaniu majątku kościołów, beneficyj i zakładów duchownych katolickich, pozostają nadal w mocy obowiązującej, z wyjątkiem tych zarządzeń, według których sprawy tego rodzaju miałyby ulegać zatwierdzeniu kuryi papieskiej.

§. 52.

Dopóki nie zostaną wydane ustawy o zarządzie majątku kościołów i beneficyj (§§. 37 i 43) przepisy potrzebne do wykonania postanowień ustawy niniejszej będą wydawane sposobem rozporządzenia.

§. 53.

Jeżeli szczególne stowarzyszenie kościelne lub zakład, samoistny majątek posiadający, przestanie istnieć, wówczas majątek ten przechodzi do funduszu religijnego, o ile w akcie fundacyjnym nie postanowiono na co ma być obróconym.

§. 54.

Jeżeli z nadwyżek, w długim ciągu lat, z rent majątku kościelnego zaoszczędzanych, można z pewnością wnosić, że ów majątek nie będzie w zupełności spotrzebowany na wydatki kościelne na które jest przeznaczony; wówczas zarząd wyznaniowy rządowy rozporządzić może po zniesieniu się z interesowanym ordynaryatem, aby część majątku, średniej sumie nadwyżek rocznych odpowiadająca, obróconą została na inne niedostatecznie uposażone potrzeby kościelne.

Atoli w przypadku takim nie należy naruszać nabytego poprzednio przez osobę duchowną prawa pobierania przychodów.

W żadnym zaś razie zarządzenie takie nie może sprzeciwiać się dowodnym postanowieniem aktu fundacyjnego.

§. 55.

Spory dotyczące się powinności świadczenia na potrzeby religijne, jeżeli żądanie takich świadczeń opiera się na ogólnej zasadzie że ktoś jest obowiązany, gdyż należy do gminy kościelnej, rozstrzygać mają władze administracyjne w zwyczajnym toku instancyi; jeżeli zaś żądanie opiera się na szczególnym tytule, wówczas spory takie rozstrzygają sądy.

Jeżeli pełnienia świadczeń żąda się z tytułu patronatu, ta władza jest właściwą do rozstrzygnięcia sporu, którą wskazują osobne w tej mierze przepisy (§§. 33 i 34).

§. 56.

We wszystkich przypadkach, gdy zachodzą spory o pełnienie świadczeń na potrzeby religijne, władze administracyjne są upoważnione zarządzić prowizoryum, gdzie tego względ na pieczę dusz koniecznie wymaga, a to na podstawie dotychczasowego spokojnego posiadania, albo, jeżeli to posiadanie nie da się od razu wy badać, na podstawie stosunków rzeczywistych i prawnych, sumarycznie sprawdzonych.

§. 57.

Co się tyczy stawiania i utrzymania budynków kościelnych i beneficjalnych katolickich, tudzież dostarczania aparatów kościelnych, sprzętów i innych rzeczy

potrzebnych, przepisy jakie w tej mierze w każdym kraju istnieją pozostawia się w mocy obowiązującej, o ile nie sprzeciwiają się postanowieniom powyższym.

W przerzeczonych sprawach władze administracyjne i nadal czynić mają potrzebne kroki, aby konieczny wydatek został pokryty, a to, jeżeli fundusz publiczny jest interesowany, z urzędu, w innym razie na żądanie stron interesowanych.

W szczególności, jeżeli osób, do pełnienia świadczeń obowiązanych, jest więcej; władze zarządzić winny rozprawę ustną (konkurencyjną) na której udecydować należy potrzebę wydatku a następnie wpłynąć na interesowanych, aby się zgodzili w jaki sposób ma być pokryty.

Jeżeli zgoda nie da się osiągnąć, wówczas co do spornego obowiązku świadczenia orzec należy w prawidłowym toku instancyi na podstawie stosunków rzeczywistych i prawnych, na rozprawie lub po teźce rozpoznanych, a to, albo stanowczo, albo prowizorycznie, według okoliczności (§§. 55 i 56).

§. 58.

Ustawa niniejsza nie narusza przepisów osobnych, dotyczących się prawa dziedziczenia po księżach świeckich zmarłych bez testamentu.

§. 59.

Dochody z opróżnionych beneficj księży świeckich wpływają do funduszu religijnego.

Przepisy, na mocy których beneficya korporacyj duchowieństwa świeckiego stanowiły dotychczas wyjątek od tego pravidła, znoszą się.

VIII. Pod względem nadzoru państwa nad zarządem kościelnym.

§. 60.

Zarząd wyznaniowy rządowy czuwać ma nad tem, ażeby władze kościelne nie przekraczały swego zakresu działania i aby były powolne przepisom ustawy niniejszej jakoteż poleceniom władz państwa, na mocy teźce ustawy wydanym i każdemu żądaniu w imię tej ustawy objawionemu. W tym celu władze mogą nakładać grzywny w sumie stosunkom majątkowym odpowiadającej, jakoteż używać wszelkich środków przymusowych prawem dozwolonych.

51.

Ustawa z dnia 7 maja 1874,

mocą której urządzają się dodatki do funduszu religijnego na potrzeby wyznania katolickiego.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanowiłem i stanowią co następuje:

§. 1.

Na pokrycie potrzeb wyznania katolickiego, w szczególności zaś w celu zwiększenia dochodów, jakie na mocy dotychczasowych przepisów, duchowieństwo zajmujące się pieczęią dusz, pobiera, posiadacze beneficj kościelnych i stowarzyszenia zakonne składać mają do funduszu religijnego dodatki, które poniżej są wymierzone.

§. 2.

Za podstawę do wymierzenia dodatku do funduszu religijnego bierze się tak samo jak za podstawę do wymiaru równoważnika należitości, wartość całkowitego majątku beneficjum lub stowarzyszenia, licząc w to dochody z fundacyj, jeżeli obok takowych istnieją, atoli z wyłączeniem majątku w bibliotekach, zbiorach naukowych i artystycznych.

Dla tego też części majątku lub dochody, równoważnikowi należitości nie podlegające, nie liczą się i wtedy, gdy ma być wymierzony dodatek do funduszu religijnego.

Wyjatek stanowią tylko te części majątku, których do wymiaru równoważnika należitości nie liczy się jedynie dla tego, iż nie skończyło się jeszcze lat dziesięć odkąd zostają w posiadaniu; od takich części majątku dodatek do funduszu religijnego wymierzyć należy bezzwłocznie.

§. 3.

Beneficyom i stowarzyszeniom kościelnym zagranicznym wymierzać się będzie dodatek do funduszu religijnego podług wartości tego ich mienia rzeczowego, które mają w krajach tutejszych (§. 2).

§. 4.

Kwotę, która nie ma podlegać opłacie dodatku do funduszu religijnego, jako potrzebna na przyzwoite utrzymanie osób duchownych, wyznaczy zarząd wyznaniowy po zniesieniu się z biskupami i z uwzględnieniem stosunków miejscowych.

Dochód stowarzyszeń zakonnych, zajmujących się na mocy statutów pielęgnowaniem ubogich chorych, nie ulega także opłacie, o ile służy dowodnie do tego celu.

Toż samo tyczy się dochodu, który stowarzyszenie zakonne obraca na potrzeby kościelne lub wyznaniowe, jeżeli takowe, gdyby owego stowarzyszenia nie było, należałoby pokrywać z funduszu religijnego, albo na potrzeby nauki szkolnej, jeżeli Rząd uzna, że są konieczne.

§. 5.

Dochód stowarzyszeń zakonnych, nie podlegający opłacie jako potrzebny na płace dla duchownych (§. 4), oblicza się przez zsumowanie wszystkich tych kwot, które członkom korporacji należą się jako płace ich stanowisku kościelnemu odpowiadające. Toż samo tyczy się korporacji księży świeckich, posiadających uposażenie niepodzielne (*mensa communis*).

W obu przypadkach wliczyć należy każdemu z członków także ten dochód z beneficjum, który zkadinał a nie od stowarzyszenia pobierają.

§. 6.

Zasady, podług których obliczać należy przychody i wydatki duchownych w celu wyznaczenia płac (§§. 4 i 5) ustanowione będą sposobem rozporządzenia po zniesieniu się z biskupami.

§. 7.

Komu dla uzupełnienia płacy (§§. 4 i 5) daje się zasiłek z funduszków publicznych, temu nie wymierza się dodatku do funduszu religijnego.

§. 8.

Dodatek do funduszu religijnego wymierza się co dziesięć lat na cały ten okres, z góry, tak samo jak równoważnik należytości.

§. 9.

Dodatek do funduszu religijnego wynosi na ten okres (§. 8) ogółem:

jeżeli suma wynosi najwyżej	10.000 zł.	$\frac{1}{2}$ od sta
" " " od	10.000 " do 20.000 zł.	1 $\frac{1}{2}$ " "
" " " "	20.000 " " 30.000 "	3 " "
" " " "	30.000 " " 40.000 "	4 " "
" " " "	40.000 " " 50.000 "	5 " "
" " " "	50.000 " " 60.000 "	6 " "
" " " "	60.000 " " 70.000 "	7 " "
" " " "	70.000 " " 80.000 "	8 " "
" " " "	80.000 " " 90.000 "	9 " "
od każdej nadwyżki nad	90.000	10 " "

§. 10.

Powyższe dodatki do funduszu religijnego nie mogą być wyznaczane ryczałtowo.

§. 11.

Jeżeli się pokaże, że dochód osoby lub korporacji duchownej, której uposażenie przewyższa płacę kościelną (§§. 4 i 5) wynosiłby w skutek wymierzenia dodatku do funduszu religijnego w ustawowej wysokości, mniej, niżeli ta płaca, potrącić należy albo cały dodatek, albo odpowiednią część onego.

§. 12.

Jeżeli w przeciągu okresu, na który dodatek do funduszu religijnego wymierzono, dochód osoby do płacenia dodatku obowiązanej, lub też majątek za podstawę do wymierzenia wzięty, zwiększy się albo zmniejszy stale, wpływa to na obowiązek płacenia dodatku tylko o tyle, o ile w skutek takiej zmiany dochód osoby do płacenia dodatku obowiązanej przewyższa sumę płacy kościelnej, lub, z doliczeniem albo bez wliczenia dodatku ustawowego, jest mniejszym od tej sumy.

W pierwszym przypadku uzupełnić należy wymiar dodatku za pozostałą część okresu wymiarowego, w drugim zaś potrącić albo cały dodatek, albo odpowiednią część onego.

W przypadku, gdyby kto został uwolnionym czasowo od podatków rządowych, można także uwolnić go stosunkowo od płacenia dodatku do funduszu religijnego.

§. 13.

Dodatek do funduszu religijnego wymierza się bez względu na czas opróżnienia beneficjum.

§. 14.

Dodatek do funduszu religijnego wymierza władza administracyjna krajowa tego kraju koronnego, w którym osoba do płacenia dodatku obowiązana, stale

mieszka, albo, jeżeli zachodzi przypadek w §. 3 wzmiankowany, w którym leży posiadłość rzeczowa, do płacenia dodatku obowiązująca.

Za podstawę wymiaru wziąć należy fasye majątkowe, w celu obliczenia równoważnika należitości sporządzone, oraz szczegóły zestawione przez władze skarbowe. Dla takich części majątku, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi płacenia równoważnika należitości (§. 2, ust. 3), sporządzić należy do wymiaru dodatku do funduszu religijnego osobne fasye i przedstawić takowe władzy krajowej w terminie, który będzie wyznaczony sposobem rozporządzenia.

Fasye takie zawierać powinny wszystkie te szczegóły które wykazuje się do wymiaru równoważnika należitości.

§. 15.

Jakie dowody szczegółowe przedstawić należy, ażeby na podstawie przyczyn, w §. 4 wzmiankowanych, zostać całkiem albo częściowo uwolnionym od dodatku do funduszu religijnego, o tem postanowi się sposobem rozporządzenia (§. 6).

§. 16.

Przepisy o odpowiedzialności osób, fasye składających, za dokładność szczegółów tamże podanych, zawarte w rozporządzeniach o równoważniku należitości, odnoszą się także do tych szczegółów, które zestawione być mają w celu wymierzenia dodatku do funduszu religijnego lub w celu uwolnienia od takowego (§§. 14 i 15).

Kara za zamilezenie majątku lub dochodu, którego posiadanie może wpływać na wymierzenie dodatku do funduszu religijnego, wynosić ma dwa razy tyle co kwota o którą dodatek uszczuplono lub uszczuplić chciano.

§. 17.

W sprawach o wymierzenie dodatku do funduszu religijnego odwoływać się można do ministra wyznań.

Rekursy te podawać należy do Władzy krajowej w ciągu czterech tygodni od dnia w którym zaczęzione rozporządzenie lub orzeczenie będzie doręczone i nie mają skutku odwłocznego.

§. 18.

Dodatek do funduszu religijnego płaci się w ratach ćwierćrocznych z góry, w kasie krajowej głównej tego kraju, w którym dodatek wymierzono (§. 14).

§. 19.

Od zaległych dodatków do funduszu religijnego płaci się za zwłokę po pięć od sta licząc od terminu płatności dodatków (§. 18).

§. 20.

Dopóki z nadejściem nowego dziesięciolecia (§. 8) dodatki do funduszu religijnego nie będą na to dziesięciolecie wymierzone, opłacać takowe należy tymczasowo w sumie wymierzonej na uplynione dziesięciolecie, z zastrzeżeniem, że później nastąpi wyrównanie.

§. 21.

Dodatki do funduszu religijnego tudzież odsetki od zaległości i grzywny będą ściągane takim samym sposobem, jak podatki i opłaty rządowe.

§. 22.

Jeżeli dodatki do funduszu religijnego nie zalegają dłużej nad trzy lata, nabywają równie jak ściągane z niemi dopłaty ustawowego prawa zastawu ad fructus nieruchomości, stanowiącej majątek beneficjum lub stowarzyszenia zakonnego, do płacenia dodatku obowiązanego, któreto prawo zastawu idzie po podatkach publicznych i dopłatach z niemi ściąganych a przed wszystkiemi wierzytelnościami z prawa prywatnego.

§. 23.

W przypadku ogłoszenia upadłości dodatki do funduszu religijnego, nie zalegające nad trzy lata, jakoteż należitości uboczne, uiszczone być winny zaraz po podatkach publicznych i należitościach ubocznych z niemi ściąganych.

§. 24.

Dodatki do funduszu religijnego wpływają wprost do kasy funduszu religijnego tego kraju, w którym je wymierzono (§. 14).

§. 25.

Ustawa niniejsza wchodzi w moc obowiązującą z dniem 1 stycznia 1875.

Od tej chwili ustają dodatki które posiadacze beneficj kościelnych i stowarzyszenia klasztorne płaciły dotychczas do funduszu religijnego.

Podobnie ustaje od tej chwili ciężący dotychczas na rzeczonych osobach obowiązek płacenia datków na alumnaty (alumnaticum, seminaristicum). Ustawa niniejsza nie narusza praw funduszu religijnego do dochodów interkalarnych z beneficj opróżnionych.

§. 26.

Dodatki do funduszu religijnego, ustawą niniejszą przepisane, będą wymierzone po raz pierwszy za resztę dziesięciolecia kończącego się (§. 8) z dniem 31 grudnia 1880.

§. 27.

Wykonanie ustawy niniejszej porucza się ministrowi wyznań i oświecenia tudzież ministrowi skarbu.

Budapeszt, dnia 7 maja 1874.

Franciszek Józef r. w.

Auersperg r. w.

Stremayr r. w.

Pretis r. w.

